

ZAGREBS UNIVERSITET
FILOSOFISKA FAKULTETEN
INSTITUTIONEN FÖR SKANDINAVISTIK

Lucija Grgić

**EN JÄMFÖRELSE MELLAN KARIN BOYES *KALLOCAIN* OCH GEORGE
ORWELLS *1984***

EXAMENSARBETE

Handledare:

Janica Tomić, dr.sc.

jul 2019

Contents

1. INTRODUKTION	3
2 VAD ÄR EN DYSTOPI?.....	3
3 1984.....	4
3.1. KONTROLLMETODER	4
3.1.1. SPRÅKET.....	4
3.1.2. PROPAGANDA.....	4
3.1.3. ÖVERVAKNING OCH FÖRSTÖRELSE AV SJÄLVKÄNSLA	5
3.2. JÄMFORELSE MED DEN VERKLIGA VÄRLDEN	5
4 KALLOCAIN.....	5
4.1. KONTROLLMETODER	6
4.2. ROMANS FORM	6
4.3. JÄMFORELSE MED DEN VERKLIGA VÄRLDEN	7
5 JÄMFÖRELSE MELLAN 1984 OCH KALLOCAIN	7
5.1. WINSTON OCH LEO	7
5.2. KÄRLEK OCH LUSTA	8
5.3. STATEN OCH SYSTEMET.....	8
5.4. "FRÄLSAREN"	8
5.5. PROLERNNA OCH LUNATIKER	9
6. SLUTSATS	9
LITTERATUR	11
SUMMARY	12
SAŽETAK.....	12

1. INTRODUKTION

Under senare tid har konceptet av dystopi och dystopiska litteraturen blivit populär bland ungdomar (Finsson, s.5). Uttrycket ”dystopi” myntades av filosofen John Stuart Mill år 1868 som en antonym till Sir Thomas Moores ordet ”utopi”, som han skapade 1516 i sin bok *Utopia*. Utopi beskriver ett idealiskt perfekt samhälle, men dystopi, dess motsats, beskriver en imaginär plats som är så illa som möjligt (Finsson, s.4). I dessa romaner, karaktärerna lever i en framtid där de måste kämpa för att överleva. Enligt *Paste Magazine*, böcker *The Hunger Games* och *A Handmaid's Tale* är bara några av de många dystopiska böcker som är populära idag. Idag, konceptet med en idealvärld är så långt utom räckhåll att människor inte tror att det någon sådant kommer att vara möjligt, och det är därför ungdomar gillar dystopiska romaner. I dessa böcker läser de om vad som kan hända i värsta fall-scenario. Eftersom den verkliga världen också blir värre och värre - skogsbränder, jordbävningar, tsunamier osv - läser se om världar där livet är ännu värre och fly från verkligheten. Vissa händelser från böckerna verkar möjliga i det verkliga livet, så att de suddar ut gränsen mellan fiktion och verklighet. Två sådana böcker är George Orwells *1984* och Karin Boyes *Kalloccain*. Trots att de är fiktiva verk, vissa händelser är jämförbara med vissa händelser i nutidshistorien och det är skrämmande, eftersom det visar att det finns en potentiell risk för att händelserna i dessa böcker kan bli verklighet.

2 VAD ÄR EN DYSTOPI?

En dystopi är en kontrast till en utopi. Ett dystopiskt samhälle är ett samhälle som styrs av rädsla, oordning och kaos. Det innebär ofta en slags tyrannisk regel, förstörelse av miljön och förstörelse av mänskligheten som vi känner till det. Det är värsta scenariot av hur vårt samhälle kan falla isär. Det finns många exempel på dystopier, både i litteraturen (*Kalloccain*, *1984*) och film (*Terminator*) och var och en av dem presenterar en möjlig framtid för vårt samhälle. En dystopi är en vision som går i uppfyllelse, med förstörelsen av miljön kommer förstörelsen av naturlig balans. Detta orsakar naturkatastrofer, massutrotning av djur, många sjukdomars återkomst osv. Att läsa om författare och vad de ansåg som "worst case scenario" kan hjälpa oss att inse vårt samhälle inte blir fördärvat och att en dystopisk framtid förblir fiktiv. *Kalloccain* och *1984* delar många likheter så att analysera och jämföra de två böckerna kan ge en inblick i vad som utgör en dystopi och ställer frågan 'kan en sådan framtid bli verklighet?'

3 1984

1984 är en dystopisk roman skriven av George Orwell och publicerad i juni 1949 och dess huvudtema är totalitarism och kontroll och förtryck av alla män inom det totalitära samhället. Händelserna i romanen händer år 1984 i ett fiktivt land Oceanien, mitt i ständigt krig och regeringsövervakning och propaganda. Oceanien styrs av Partiet, kontrollerat av *Big Brother*, som förmodligen inte är en riktig person. Handlingen är centrerad kring en man som heter Winston Smith, en till synes obetydlig medlem i samhället som arbetar med att skriva om historien i det ironiskt namngivna "Sanningsministeriet". Han lever som en normal medlem i Oceaniens samhälle, men i sitt hem kämpar han tyst mot Partiet genom att skriva en journal över sina egna individuella tankar, vilket är strängt förbjudet. Senare möter han Julia, en annan rebell som också kämpar mot *Big Brother* och de två engagerar sig i ett förhållande, som är olagligt eftersom Partiet förbjuder man att älska varandra eller att ära lojala mot varandra. En person måste vara lojal bara till Partiet. När de är fångade tas de till Kärlekens Ministerium. Där är de torterade och tvingade att tro på propaganda och älska *Big Brother*.

3.1. KONTROLLMETODER

Om huvudberättelsen om Winston och Julia tas bort kan man observera de mekanismer som driver detta specifika dystopiska samhälle och hur det lyckades att indoktrinera så många människor så framgångsrikt. Det finns tre kontrollmetoder - kontrollen över språk, kontrollen över propaganda, och konstant övervakning och förstörelse av självkänsla.

3.1.1. SPRÅKET

I romanen försöker Partiet att minska språket till en förenklad form så att inget fritt tänkande är möjligt. Detta språk kallas *Newspeak*. Enligt R. Rianeri är *Newspeak*s huvudkaraktäristik en extrem fattigdom av språk och utbyte av abstrakta med praktiska och konkreta betydelser (Rianeri, s.97). Det skulle innebära att hela ändamål av språk som ett uttrycksfullt verktyg går förlorat och varje försök att uttrycka individualitet eller tankefrihet blir meningslöst eftersom det helt enkelt inte finns något sätt att uttrycka dem. Detta är ett av de mest kraftfulla instrument som Partiet har på grund av att man kontrollera språk betyder att man kontrollerar hur man tänker. Att minska språket ger man ingen anledning att tänka utanför ramarna eller vara individer, de följer bara systemet eftersom de inte vet något annat sätt att tänka på.

3.1.2. PROPAGANDA

Ett annat kraftfullt kontrollmetoden är propagandan som Partiet sprider varje dag. Planscher av *Big Brother*, med uttrycket "*BIG BROTHER IS WATCHING YOU*", finns överallt och det finns ofta händelser som att visa propagandafilmer och parader som visar Oceanias militära

makt (med många avrättningar). K. Booker jämför propagandan till en kult eller religiös aktivitet, jämföra de bra medlemmarna av Partiet (de som blint följer regimen) till helgon och den dagliga ritualen om han skriver om "två minuters hat" (en kort tidsperiod där alla medlemmar av Partiet samlas för att skrika hat på Partiets ultimata motståndare, Emmanuel Goldstein) som en skarp kontrast mot det kristna budskapet om kärlek (Booker, s.71). Kombination av propagandan som visar Partiet och *Big Brother* som de mest kraftfulla, allvetande linjalerna och språket som begränsar fri tanke gör det omöjligt för människor att sätta sig ifrån varandra som individer, så blir de bara en del av maskinen styrdes av regimen.

3.1.3. ÖVERVAKNING OCH FÖRSTÖRELSE AV SJÄLVKÄNSLA

Teleskärmar är ett verktyg som Partiet använder för att alltid följa sina medlemmar. De är överallt, från allmänheten till folks hus, spelar in och tittar på alla för att förhindra uppror. Winston lyckades hitta en liten osynlig plats för att skriva – det är hans uppror, men andra man hade inte sådant förhållande. Lydnad var det enda sättet de kan överleva. Och med tiden förlorar man viljan för ett myteri för att de blir så vana vid systemet, att de inte ser någon anledning för att gå emot det.

3.2. JÄMFORELSE MED DEN VERKLIGA VÄRLDEN

Samhället i 1984 kan jämföras med det stalinistiska Ryssland, med *Big Brother* som Stalin och Goldstien som hans motståndare. Booker ger en jämn påstå att 1984 får sin makt inte så mycket från dess framtidsprognoser, i stället, 1984s makt ligger i bitter satir av det stalinistiska Rysslands mycket verkliga horror, på vilka bokens huvudtema var baserade (Booker, s. 69). Men 1984 är inte bara en jämförelse med det förflutna, det står också som en erinran till varje land och till mänskligheten i allmänhet - låt inte någon enskild person eller regering ha så mycket makt, eller oron kommer bara fortsätta att upprepa sig tills det finns ingen mänsklighet kvar i världen.

4 KALLOCAIN

Kalloccain är en dystopisk roman som skrevs av Karin Boye 1940 och beskriver en fruktansvärd framtid i vilken allt styrs av totalitär kraft. M. Raflund ger en kort sammanfattning av *Kalloccain*: "Leo Kall, kemist, hemmahörande i Världsstaten börjar att författa en dagbok efter han blivit tillfångatagen av sin nations fiende, Universalstaten. Händelseförloppet i dagboken börjar när Leo är fyrtio år och fortfarande är så kallad medsoldat ("medborgare") i Kemistaden n:r 4. Som alla städer i denna värld ligger platsen helt under jord för att skydda den från fientliga flygangrepp. Efter ett telefonsamtal får han reda på att han nästkommande dag kan börja experimentera med sin senaste uppfinning

kallocaïn på människor.” (Raflund, s.18). Leo Kall lever med sin fru, som han misstänker otrohet med sin medarbetare och chef Edo Rissen, vilket är anledningen till att Leo hatar honom. När Leo framgångsrikt utvecklar sin uppfinning *kallocaïn*, ett sanningsserum som gör att man säger allt om sig själva, börjar jakten på människor som inte är lojala mot staten. Leo anmäler Rissen för förräderi och Rissen är dömd till döden. Leo senare ångrar sin gärning efter att hans fru talat till honom om hennes hemligheter. Det är det moment som Leo inser att han inte bara är en cell i statens organism, han är en individ. Senare, i en överraskningsattack av Universalstaten, tas han och fängslas för hans kunskap om sanningsserumet.

S. Ljungquist skriver om *Kallocaïn* som 'Karin Boyes mardröms-autobiografi' (Ljungquist, s.264). Det är en värld som är så extremtotalitär, så omöjlig, att idén att den kan bli verklig är skrämmande. Det är hennes autobiografi eftersom hon bodde på den tiden då en sådan totalitär värld var en möjlighet – ett världskrig slog ut, folk var rädda och de ledarna i världen var för upptagna med sina förhandlingar så de kunde inte märka folks kamp. Det är också en mardröm eftersom hon vet att om en sådan värld kom i uppfyllelse skulle det vara samhällets slut, slutet på fritt tänkande, kreativitet, individualitet, kärlek och alla goda saker i världen. De enda sakerna skulle vara makt och kontroll. Produkten av den mardrömmen scenarion är en bok som är ett uttalande om totalitarism och en förvarning till kommande generationer för att vara försiktig så att man inte låter det hända.

Ursula Glansholm beskriver det som ”En skildring som skrevs 1940 och är starkt präglad av samtidens tendenser då kommunism och despotism skrämde västvärlden samtidigt som andra världskriget eskalerade.” (Glansholm, s.14).

4.1. KONTROLLMETODER

Världsstaten har klassiska totalitära metoder för kontroll - propaganda, konstant övervakning av pigorna som varje hushåll har (de rapporterar till myndigheterna om människans handlingar i deras hushåll) och efter skapandet av *kallocaïn* de har möjligheten till tankekontroll. Kriminaliseringen av individuell tanke blev möjlig med *kallocaïn*, eftersom det gör att man avslöjar sina djupaste tankar, de som de kanske ska gömma från alla. Så den förtryck och makt som statssystemet har över statens folk blir ännu mer framträdande och möjligt.

4.2. ROMANS FORM

Romanen är skriven i form av en dagbok, av Leo Kall själv. Han är fängslad av den Universalstaten och har skrivit memoarer om sitt liv i Världsstaten och hur han gjorde

kallocain. Raflund hävdar att dagboksformen skiftar berättelsen från "fiktio" till "non-fiktio" för en läsare (Raflund, s.19-20). Det gör att händelserna i boken verkar mer trovärdiga och på ett sätt mer verkliga och möjliga. Dagboken fungerar som en varning och en historia om de fasor som framtiden kan hålla. Boken skrevs på 1940-talet, när totalitärregels framtid verkade mycket möjligt. Spänningen mellan de motsatta krafterna var påtaglig och explosiv, så det verkade som om framtiden var dyster och fasansfull. *Kallocain* är samtidigt både fiktio och en varning eftersom en sannhetliknande substans kanske inte är en uppfinning som kommer att bli verklig snart men systemet bakom skapandet av det serumet och förtrycket som leder till det är verkligen möjligt varje dag.

4.3. JÄMFÖRELSE MED DEN VERKLIGA VÄRLDEN

Kallocain är en roman skriven som ett mardrömskt scenario av det samhälle som dess författare bodde i – en andra-världskriget värld, uppdelad och kontrollerad. Det finns likheter med både nazistiska Tyskland och Stalins Ryssland – lusten att kontrollera alla, avrättningar, klassystem, underskott av medmänsklighet och individualitet. Världsstaten är ett samhälle som kräver absolut trohet. Även tänker på uppror är ett brott (och det blir detekterbart med Leo Kalls *kallocain*) så människor inte har något annat val än att lyda och vara bara små delar av systemet. Denna typ av samhället var Hitler och Stalins mål – ett samhälle där de hade ultimata makt, där de bestämmer om deras folk kommer att leva eller dö och där de är de stora ledarna som är älskade och vördade.

5 JÄMFÖRELSE MELLAN 1984 OCH KALLOCAIN

Både *Kallocain* och *1984* har många likheter, från tecken till samhället i romanen och hur det fungerar.

Ljungquist finner många likheter mellan de. Hon skriver om någon av de: "världar skildras i vilka hela meningen med tillvaron blivit att förbereda sig inför det hotande storkriget som slutgiltigt skall förinta grannstaten." (Ljungquist, s.265). Ett stort tema hos båda är krigshotet – det är pådrivare av det totalitära statsystemet (Ljungquist, s.265). Det är det som orsakade de nya världarna och de samhällen som Winston och Leo bor i. Båda är extremtotalitära och regerar över personer mycket strängt och kärt.

5.1. WINSTON OCH LEO

De två huvudpersonerna - så annorlunda och så lika - är på ett sätt totala motsatser, men samtidigt delar de likheter. Winston åtnjöt sitt tysta uppror, han skulle vara annorlunda och inte vara en del av det samhälle som förtryckte honom varje dag. Han älskade, lustade och

åtnjöt sina "tankebrott". Men i avslutningen blev han till en lojal medlem av Partiet, älskade *Big Brother* och förkastade varje uppfattning om individualitet. Leo å andra sidan började som en lojal "medsoldat", en del av maskinen som är Världsdstaten. Han arbetade outtröttligt på kallocain och visade enorm lojalitet mot staten. Men han blev desillusionerad i slutet och började tvivla på ledarna, vilket var ett stort brott. Så Winston och Leo är spegelbilder - en rebell som blir en följare och en följare som blir en rebell. Den enda sak de har gemensamt är önskan att sticka ut och vara annorlunda, Winston gjorde det genom att uppror tyst och Leo genom att skapa *kallocain*. Winston ville ha fullständig individualitet, Leo ville bli mer än bara en "medsoldat". Båda deras försök misslyckades och orsakade deras fall, Winston torterades och Leo fängslades i den Universalstaten.

5.2. KÄRLEK OCH LUSTA

I 1984 är kärlek och lusta två förbjudna begrepp. Kärlek är reserverad för *Big Brother*, och önskan är att ignoreras. Reproduktion är det enda målet som sexet har. *Kallocain* är inte annorlunda. Att ha barn det viktigaste eftersom de kommer att bli soldater för landet. Så förbindelserna mellan Winston och Julia och Leo och Linda är förbjudna och brottsliga. Kärlek är hatad eftersom det inbegriper en person lojal mot en annan istället för att vara lojal mot staten. I dessa romaner är det inte tillåtet och det är straffbart. Det är ett tankebrott. De enda relationer man får ha är trohet till staten, inte varandra.

5.3. STATEN OCH SYSTEMET

Båda romanen visar parallellt med två regimer från den tid de skrevs: Hitlers och Stalins. I hans essän *Oceania vs. the Soviet Union*, Brian Mather påstår att 1984 är en mycket direkt kritik av Stalin och hans sätt att härska Ryssland. Rädslan och terrorn folket gick igenom, koncentrationslägren och bristen på individualitet var alla riktiga och boken visar Stalins ultimata mål - fullständig kontroll (Mather, s. 1-2). *Kallocain* visar också liknande åsikter och kritik. Uttrycket "medsoldat" liknar det kommunistiska uttrycket "kamrat". Hur de skrivs visar vad författarna tänker på ett sådant system, ett system där alla individuella tankar är avskräckta och krossade, ett system där upproret slutar med tortyr och där en person måste bli en blind följare eftersom det är det enda sättet att överleva. Både Orwell och Boye lyckas visa konsekvenserna av att tillåta någon ha full makt över att köra ett land och också visa sin motvilja mot sådan typ av system.

5.4. "FRÄLSAREN"

Både 1984 och *Kallocain* har figurer som motsätter sig systemet och presenteras som en sorts "frälsare", "statens fiende". I 1984 är det Emmanuel Goldstein och i *Kallocain* är det en

mystisk figur som heter Reor. Medan i det första finns ett ansikte, en bild som är kopplad till Goldstein och han presenteras som ett komplett motsats till *Big Brother*, Reor är en karaktär som är jämförbar med Jesus – han var en man som bara gjorde god och aldrig vara ond eller stötande. Goldstein är en normal man, synlig och lätt att hata eftersom han är ett gemensamt mål som alla känner till och är en vanlig fiende. Motsats till det är Reor: Bara lunatiker visste om han. Han är okänd, en mystisk figur. Men lunatiker är helt ägnade åt honom. Han har ingen identitet men har fortfarande mycket makt eftersom bara hans namn är legendariskt mellan lunatiker.

5.5. PROLERNÄ OCH LUNATIKER

I 1984 är proler människorna utanför Partiet. Det ligner mycket på ordet 'proletariat', så det är bara en annan parallell med det stalinistiska Ryssland som Orwell gör. De anses vara under partimedlemmarna, snuskiga, dumma och inte värda att överväga. De är nöjda med livet de lever, men Winston tror att om de revolterar, har de potentialen för att besegra *Big Brother*. De har potentialen för att övermanna Partiet och Winston ser potentialen i dem. Men tyvärr gör de ingenting och fortsätter bara att leva sina liv, nöjda med vad lite de har.

I *Kallocain* är lunatiker de människor som är utanför statssystemet eftersom de revolterar genom sitt sinne. De drömmer om den mytiska Reor som är deras Messias. De är vad Winston ska att prolerna i 1984 skulle vara - rebeller. Leo Kall är chockad över att upptäcka denna önskan och börjar tänka på det, vilket är en av anledningarna till att han ändrar sin åsikt på Världsstaten senare.

Två grupper som är väldigt olika och de båda utlöser någonting i huvudpersonerna i deras respektive romaner - en önskan om uppror.

6. SLUTSATS

Båda romaner har sina likheter och skillnader. Orwell och Boye visade två världar som var en mer hemsk, sämstfallsscenarioversion av världen som de såg på 1940-talet, en värld där totalitär regel inte var ovanlig. De visade vad en sådan värld skulle kunna bli, både på olika sätt, men båda rysligt och liknande eftersom de båda visar en mycket möjlig framtid. När en person jämför dessa två romaner till dagens verklighet kan vi hitta en mycket liknande situation i exempelvis Nordkorea, där ledaren är jämförbar med *Big Brother* från 1984, där man lärs att tro att han är perfekt och var de är tvungna att vara nöjda och glada medan de lever i hemiska förhållanden. Det är en dystopisk bok som kommer till liv. Så medan båda böckerna är fiktiva litterära verk och bör läsas som sådana, ger de oss en tydlig varning om

vad vår värld har potential att bli om vissa människor med för mycket hunger efter makt och för lite hänsyn till människolivet kommer in i en maktposition. Genom att veta detta måste mänskligheten inte upprepa tidigare synder och vi måste arbeta för att inte skapa en framtid där scenarierna från *1984* och *Kallosain* har möjlighet att bli en verklighet som kommande generationer kommer att behöva möta.

LITTERATUR

- 1 Booker, Keith M. *The Dystopian Impulse in Modern Literature*. 1944.
- 2 Boye, Karin. *Kallocain*. Bonnier, Sotckholm. 1992.
- 3 Finsson, Geir. *The Unexpected Popularity of Dystopian Literature: From Orwell's **Nineteen Eighty-Four** and Atwood's **The Handmaid's Tale** to Suzanne Collins' **The Hunger Games Trilogy***.
- 4 Glansholm, Ursula. *Den utopiska samhällsvisionens utveckling, från anarki till totalitär regim*. Linneuniversitetet. 2011.
- 5 Ljungquist, Sara. *Den litterära utopin och dystopin i Sverige 1734 – 1940*. Gidlunds förlag, Uppsala. 2001.
- 6 Mather, Brian. *Oceania vs. the Soviet Union*. Valparaiso University. 1986.
- 7 Orwell, George. *1984*. The New American Library, New York. 1962.
- 8 Paste Magazine. *The 30 Best Dystopian Novels of All Time*. Frannie Jackson and Paste Staff. 29 Mai 2018.
- 9 Raflund, Mattias. *Utopi-dystopi: En genreteoretisk analys av Karin Boyes **Kallocain***. Lunds universitet, Avd. för litteraturvetenskap, SOL-centrum. 2014.
- 10 Ranieri, Roberto. *Language and Power, George Orwell's **1984** and Cormac McCarthy's **The Road** as sources for a critical study on ecclesial discursivity and hermeneutic*. Disputatio philosophica: International journal on philosophy and religion, Vol 18, No 1. 2016. str. 95 – 102.

SUMMARY

After the birth of the concept of 'dystopia', many novels and stories were made centered in dystopian societies where people struggle to survive and hold onto their identity. *1984* by George Orwell and *Kallocain* by Karin Boye are two dystopian novels that show two totalitarian societies and countries where all individuality and freedom of thought is discouraged and criminalized. The two share many similarities to each other and to the world of the 1940s, when they were written. Winston Smith (*1984*) and Leo Kall (*Kallocain*) are in all ways unremarkable, but they represent the reality of individuals in such a system. The novels are frightening in an awe-inspiring way. They are two worst case scenarios of what would happen if the world went too far with all the wars and the fighting. So, while they are fiction, they are also two anti-totalitarian works that show what the world has the potential to become and a warning not to let our future become a future that is so twisted and horrific that it would be the end of humanity as we know it.

SAŽETAK

Nakon što je concept 'distopije' nastao, radnja mnogih romana i priča odvija se u takvim distopijskim društvima gdje se ljudi bore da bi preživjeli i zadržali vlastiti identitet. Roman Georgea Orwella, *1984* i roman Karin Boye *Kallocain* sva su distopijska romana koja prikazuju dva totalitaristička društva u zemljama gdje se svaki iskaz individualnosti i slobode mišljenja kriminalizira. Romani dijele mnoge sličnosti i međusobno i u usporedbi sa svijetom 1940-ih godina, kada su napisani. Glavni likovi Winston Smith (*1984*) i Leo Kall (*Kallocain*) su potpuno obični ljudi koji predstavljaju stvarnost pojedinaca u takvim državama. Oba romana su nevjerojatno zastrašujuća. To su priče o najgorim mogućim slučajevima koji bi se dogodili kad bi rat i međusobne borbe okupirali svijet. Dakle, iako jesu fiktivni, također su i anti-totalitaristički romani koji pokazuju kakav bi svijet mogao postati te su i upozorenje da našu budućnost ne pretvorimo u budućnost koja je toliko užasavajuća da bi označila kraj čovječanstva koje poznajemo danas.